BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR IJTIMOIY-PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR

Zilola Xayratovna Azimova
Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti magistranti

Dinora Turaboevna Tojiboeva
Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada boshqaruv psixologiyasining paydo bo‘lishi va rivojlanishi muhokama qilingan. Shuningdek, jamiyatda boshqaruv psixologiyasining nazariy va amaliy ahamiyati haqida so‘z boradi, boshqaruv psixologiyasiga doir turli xil ijtimoiy-psixologik yondashuvlarga e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: boshqaruv, menejment, shaxs kamoloti, ta’lim-tarbiya, tizimlilik, liderlik, jamiyat.

THE EFFECT OF THE PSYCHOLOGICAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS

Zilola Khayratovna Azimova
Master of Chirchik State Pedagogical Institute in Tashkent region

Dinora Turaboevna Tojiboeva
Master of Chirchik State Pedagogical Institute in Tashkent region

ABSTRACT

This article discusses the emergence and development of management psychology. It also discusses the theoretical and practical significance of management psychology in society, focusing on various socio-psychological approaches to management psychology.

Keywords: management, management, personal development, education, systematization, leadership, society.

KIRISH

Bugungi har sohada jadallik bilan taraqqiy etib boratotgan jamiyat uchun menejment psixologiyasi menejment fanining tarkibiy qismi sifatida dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan nazariy va amaliy fan tarmog‘ hisoblanadi. Amaliy soha

sifatida menejment psixologiyasi boshqa ilmiy fanlar bilan, masalan, ijtimoiy va umumiy psixologiya, sotsiologiya, falsafa va boshqalar bilan keng va yaqin aloqaga ega. Menejment inson faoliyatining eng qadimgi sohasi. Bu odamlar jamoalarda yashab, ishlayotgan vaqtgacha mavjud bo‘lgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Boshqaruv psixologiyasi fani evolyutsiyasiga murojaat qilishdan oldin, menejment psixologiyasi bilan ishlaydigan asosiy tushunchalarni aniqlab olishimiz zarur.

Boshqaruv psixologiyasining asosiy tushunchalari qatoriga quyidagilarni kiritishimiz mumkin. .

Menejment - bu tashkilotning muhim maqsadlariga erishishga qaratilgan muvofiqlashtirilgan harakatlar tizimining umumiyligi.

Boshqaruv psixologiyasi - uning sinonimlari "menejment", "tashkiliy psixologiya", "tashkilotlar psixologiyasi" tushunchalari.

Menejment muammolarini zamonaviy nemis tadqiqotchilari V. Zigert va L. Lang menejmentga shunday ta'rif berishadi: "Menejment bu odamlarni boshqarish va mablag'lardan foydalanishdir, biz bu orqali vazifalarni insonparvarlik tamoyillari asosida, oqilona bajarishimiz mumkin”.

Mashhur amerikalik olim P. Drucker ham "menejment" tushunchasini quyidagicha ta’riflaydi. Uning nuqtai nazari bo'yicha, "menejment - bu uyushmagan odamlarni samarali, yo'naltirilgan, aniq maqsadga ega guruhga aylantiradigan maxsus faoliyat turi."

NATIJALAR

Barcha fanlarga tegishli bo‘lganidek, boshqaruv psixologiyasiga doir turli xil yondashuvlarni kuzatishimiz mumkin. Menejmentda uchta asosiy yondashuv mavjud:

Tizimli;

Vaziyatli;

Jarayon.

1.Boshqaruvga doir asosiy yondashuvlardan biri - bu tizimli yondashuv. Uning yordami bilan tashkilot o'zining barcha eng murakkab bog‘lanishlari va munosabatlari, shuningdek, barcha quyi tizimlari faoliyatini muvofiqlashtirish bilan bir butun sifatida ko'rib chiqiladi. Tizimli yondashuv qismlar va butun o'rtasidagi o'zaro aloqa tamoyilidan foydalanishni talab qiladi.

2.Vaziyatli yondashuv. Uning boshqa nomi - "aniq yondashuv". Uni ishlatishda menejerlar muayyan vaziyat yuzaga kelishi mumkin bo'lgan boshqaruv usullarini qo'llash uchun asos bo'lishidan kelib chiqadi. Shu bilan birga, ushbu boshqaruv

holatiga ko'proq mos keladigan eng samarali usul hisoblanadi. Ushbu yondashuvda taniqli menejment maktablarining asosiy fikrlari ma'lum texnikalarni birlashtirish orqali to'plangan. Ushbu kontseptsiya tashkilot maqsadlariga yanada samarali erishish uchun mos keladi.

3.Jarayon yondashuv. Ushbu yondashuv bu o'zaro bog'liq harakatlarni amalga oshirish natijasida hosil bo‘ladigan boshqaruv funktsiyalarining doimiy zanjiri degan tushunchaga asoslanadi.

Psixologiya, ijtimoiy psixologiya, tashkilotlar sotsiologiyasi sohalarida ishlab chiqarish va ilmiy tadqiqotlar rivojlanishi bilan F.U tarafdorlari va muxoliflari. Teylor Menejmentni ma'lum bir inson faoliyati sifatida baholashga turli xil yondashuvlar mavjudligi munosabati bilan "menejment maktablari" deb nomlangan, ular talqinlarning noaniqligiga qaramay, menejment nazariyasiga o'z hissalarini qo'shganlar

MUHOKAMA

Biz yuqorida boshqaruv psixologiyasiga doir asosiy yondashuvlarni ko‘rib chiqdik, quyida esa ana shu yondashuvlar asosida boshqaruv psixologiyasiga kiritilgan tamoyillarni muhokama qilib o‘tamiz. Klassik menejment maktabining paydo bo'lishi odatda A. Fayol nomi bilan bog'liq. Ushbu sohaning asosiy maqsadi tashkilotning umumiy tamoyillarini shakllantirish edi. Boshqarish nazariyasiga A. Fayolning asosiy hissasi shundan iborat ediki, u menejmentni bir necha o'zaro bog'liq funktsiyalardan tashkil topgan universal jarayon sifatida ko'rib chiqdiva tashkilotlarda raxbar xodimlarni faoliyatlarini tekshirib chiqib quyidagi tamoyillarni sanab o‘tadi.

Boshqaruvning 13 tamoyili (A. Fayolga ko'ra).

1. Mehnat taqsimoti. Uning maqsadi katta hajmdagi va sifatli ishlarni bajarishdir.

2. Vakolat va javobgarlik. Vakolat - buyruq berish huquqi, javobgarlik esa buning aksi. Vakolat berilgan joyda javobgarlik paydo bo'ladi.

3. Intizom. Intizom - bu rahbarning vazifalaridan biridir. Intizom sanktsiyalarning adolatli qo'llanilishini o'z ichiga oladi.

4. Bir kishilik boshqaruv. Xodim faqat bitta xo'jayindan buyruq olishi kerak.

5. Yo'nalishning birligi. Bitta maqsad doirasida faoliyat yuritadigan har bir guruh bitta reja asosida birlashtirilishi va bitta lider bo'lishi kerak.

6. Shaxsiy manfaatlarning umumiyga bo'ysunishi. Bitta xodimning manfaatlari tashkilot manfaatlaridan ustun bo'lmasligi kerak.

7. Xodimlarga ish haqi. Ishchilar o'z xizmatlari uchun adolatli maosh olishlari kerak.

8. Markazlashtirish. Bu umumiy maqsadlar va rejalar yo'nalishi bo'yicha alohida guruhlarni tashkil qilish usuli. Bu tashkilotning shartlariga bog'liq, ammo ba'zi hollarda

mehnat taqsimoti zarur. Markazlashtirish - bu adolatli narsa. Bu holda markazlashtirish va markazlashtirmaslik o'rtasidagi munosabatni ko'rib chiqish muhimdir.

9.Shkalalar nishoni. Bu rahbarlik lavozimlarining ierarxiyasi.

10.Buyurtma. Bu hamma narsaning joyida ekanligi.

11.Adolat. Bu tashkilotni boshqarishda mehr va adolatning uyg'unligi.

12.Xodimlar uchun ish joyining barqarorligi. Yuqori kadrlar almashinuvi tashkilot samaradorligini pasaytiradi.

13.Tashabbus. Bu rejani ishlab chiqish tizimli ravishda uni amalga oshirishdir

Yuqorida sanab o‘tilgan tamoyillarga tayanilgan holda tashkil etiluvchi har qanday faoliyat turi doim o‘z samarasini ko‘rsatadi.

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni alohida ta’kidlab o‘tish kerakki, boshqaruv (menejment) psixologiyasi psixologiya fan tarmoqlari ichida yangi, zamonaviy va juda ko‘plab tadqiqotlar o‘tkazilayotga yo‘nalish sifatida e’tirof etiladi. Boshqaruv psixologiyasini nazariy va amaliy jabhalarini jamiyat hayotiga singdirish orqali jamoalar o‘rtasida, xodimlar o‘rtasida yuz berishi mumkin bo‘lgan turli xil nizoli vaziyatlarning oldi olinadi, shuningdek, ishlab chiqarish ham miqdor jihatdan, ham sifat jihatdan o‘sib boraveradi.

REFERENCES

1. Boymurodov, N. (2008). *Amaliy psixologiya*. Yangi asr avlodi.
2. Davletshin, M. (2002). Umumiy psixologiya. TDPU.
3. Suyarov, A. (2017). The present condition of tourism in Samarkand, the results of research survey from tourists in region. SCOPE Acad. HOUSE BM Publ. 103, 41–46.
4. Samarova Shoxista Rabidjanovna, Rakhmonova Muqaddas Qahramanovna, Mirzarahimova Gulnora, Ikromovna, Maratov Temur Gayrat ugli, Kamilov Bobir Sultanovich. (2020). Psychological aspects of developing creative personality and the concept of reduction of creativity to intellect. JCR. 7(17): 498-505. doi: 10.31838/jcr.07.17.69
5. Jabbor Usarov. (2019, June). Using Teaching Methods for Development Pupil Competencies. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 15(1), 272-274.
6. Jabbor Eshbekovich Usarov. (2017). Formation Competence at Pupils as the Factor of Increase of Education’s Efficiency. Theoretical & Applied Science, 53(9), 79-82.
7. Mukhamedov Gafurdjan Isroilovich, & Usarov Djabbar Eshbekovich. (2020). Technologies for the Development of Competencies in Physics in General Secondary

Education using Multimedia Resources. International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering, 9(3), 2677-2684.
8. Usarov Djabbar Eshkulovich, & Suyarov Kusharbay Tashbaevich. (2020). Developing Pupils' Learning and Research Skills on the Basis of Physical Experiments. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(02), 1337-1346.
9. Maratov Temur Gayrat ugli (2019) Scientific theoretical problems of perfect human category in the psychology. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. 7(8). 16-22.
10. НЖ Эшнаев, ТҒ Маратов, Г Мирзарахимова. (2020). Ўзбек миллий кино санъати ва маданиятида психопрофилактик хизмат тизимини жорий этиш масалалари. Oriental Art and Culture 03. 156-165.
11. Turakulov Buri Norboevich. (2020). Analysis of psychological theory of emotional intelligence. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. 8(3). 99-104.
12. Usarov Jabbor Eshbekovich, Eshnayev Nortoji Jumayevich, and Kodirov Ikrom Davronovich. (2020) "PROBLEMS OF FORMATION OF LEARNING MOTIVES IN PUPILS", IEJRD - International Multidisciplinary Journal, vol. 5, no. 8, p. 6,
13. Usarov Jabbor Eshbekovich, Eshnayev Nortoji Jumayevich, and Haydarova Surayyo Abdusalomovna. . (2020) "DEFECTS IN SCIENTIFIC RESEARCH OF THE PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CRISIS AND ITS SOLUTION", IEJRD - International Multidisciplinary Journal, vol. 5, no. 8, p. 6.